

SROVNÁNÍ RŮZNÝCH TYPŮ SIMULTÁNNÍHO PŘEPISU

Martin NOVÁK, Marta HÖFEROVÁ,

Česká unie neslyšících, Dlouhá 37, 110 00 Praha 1, e-mail: prepis@cun.cz

***Anotace:** Česká unie neslyšících zajišťuje simultánní přepis mluvené řeči od roku 2006, v roce 2008 díky podpoře Nadace Vodafone nabídku rozšířila na akce nejrůznějšího druhu. Roku 2010 zaregistrovala danou službu jako službu sociální pod názvem Centrum zprostředkování simultánního přepisu. Od října 2014 nabízí klientům se sluchovým postižením také online simultánní přepis. Příspěvek shrne zkušenosti získané při zajišťování této služby, popíše, v jakých situacích je vhodný či nutný přepis na místě a kdy je možný online na dálku. Rozebere podmínky, které je třeba zajistit pro úspěšnou službu ze strany poskytovatele sociální služby, organizátorů akcí s přepisem, přepisovatelů i klientů se sluchovým postižením.*

1 - Co je simultánní přepis?

Simultánní přepis mluveného jazyka do psané podoby je důležitou službou pro osoby se sluchovým postižením, kterým komunikace se slyšícími činí obtížnou a jako komunikační systém preferují češtinu, nikoliv znakový jazyk. Nejčastěji ho tedy využívají osoby s těžkým sluchovým postižením či osoby ohluchlé (tj. ty, které ztratily sluch v době po nabytí schopnosti používat mluvený jazyk). Každý občan má právo si zvolit komunikační systém, ve kterém chce s ostatními lidmi komunikovat (zákon o komunikačních systémech č. 155/1998 Sb., ve znění zákona č. 384/2008).

Simultánní přepis tak zprostředkovává osobě se sluchovým postižením to, co říkají slyšící osoby – ať už lektorů na přednáškách, mluvčí na seminářích, besedách pro veřejnost, na kurzech a jiných vzdělávacích akcích, na pracovních poradách, na kulturních představeních apod. Osoby se SP se tak mohou plnohodnotně účastnit společenského a pracovního života: dělat si své vlastní poznámky (pro každého je důležité něco jiného), vstupovat se svými otázkami směrem k mluvčímu i ostatním účastníkům akce, účastnit se diskuzí, přispět svými návrhy při pracovních poradách, mít užitek z kulturních akcí apod.

Simultánní přepis do písemné podoby zajišťuje kvalifikovaný simultánní přepisovatel, a to podle určitých pravidel. Simultánní přepisovatel je povinen dodržovat Etický kodex přepisovatele.

Od roku 2006, kdy se začínalo se *simultánním přepisem s přepisovatelem na místě* jako jedním z prvních typů zajištění simultánního přepisu, si čas a potřeby klientů vyžádal další možnosti, jak takovýto simultánní přepis zajišťovat. V tomto článku Vás chceme seznámit se všemi dostupnými typy simultánního přepisu, které jsou nabízeny v rámci registrované celorepublikové sociální služby *Centrem zprostředkování simultánního přepisu* (dále jen CZSP) ve spolupráci s dalšími institucemi, propagujícími tuto službu. Veškeré informace o službě simultánního přepisu jsou k dispozici na www.stranek.cun.cz.

2 - Typy zajišťovaných přepisů

2.1. Přepis s přepisovatelem na místě

2.1.1. Přepis na notebooku přepisovatele

Simultánní přepis na místě je nejčastějším typem, který Centrum zprostředkování simultánního přepisu svým klientům poskytuje. Při individuálním přepisu pro jednoho klienta se přepisovaný text zobrazuje na obrazovce notebooku přepisovatele, kterou klient, sedící vedle něj, sleduje. Text je pořizován v klasickém textovém editoru, nejčastěji v dokumentu Word. (Čím méně rušivých okének v obrazovce, tím lepší možnost vnímat informace). Typ a velikost písma jsou nastaveny podle přání klienta. Je-li klientů více, může být zařízení zobrazování přes dataprojektor na plátno; v tom případě bývá většinou nastaveno bílé písmo na tmavě modrém pozadí.

Prezenční přepis je nejjistější způsob realizace simultánního přepisu, protože kvalifikovaný přepisovatel je fyzicky přítomen a v případě nejasností se může obrátit i na mluvčího, aby určitý termín či věc lépe objasnil. Po technické stránce musí být zajištěno – kromě fyzické přítomnosti simultánního přepisovatele - připojení do elektriny pro notebook (ne všechny notebooky mají baterie se silnou výdrží), správný stolek běžné výše pro přepisování a pohodlnou židli. Je třeba, aby organizátor (objednatel, klient či další osoba, která má tu možnost)

na místě zajistil stolek a pohodlnou židli. Místo pro přepisovatele musí být zvoleno tak, aby přepisovatel mohl rozumět všem účastníkům v sále či místě (dobrá možnost naslechu všech řečníků).

V případě zájmu o zajištění simultánního přepisu pro osobu se sluchovým postižením je třeba kontaktovat Centrum zprostředkování simultánního přepisu ve velkém předstihu. Jedině tak je možno docílit toho, že se najde vhodný volný přepisovatel na danou dobu a také se včas vyřeší technické věci na místě. Obvykle nejlepší je tak 10 dní dopředu, ale pokud je to ještě dříve, o to větší je šance, že se vše bude blížit ideální představě zajištění služby klienta.

Obr. 1: Přepis u soudu - na notebook

Obr. 2: přepis konference

2.1.2. Přepis pomocí systému Polygraf

Pokud na místě klienta není dostatečně velký prostor pro notebook, nabízí se možnost využití systému Polygraf. Systém vymysleli a poskytli k volnému šíření pracovníci střediska pro pomoc studentům se specifickými nároky Teiresiás při Masarykově univerzitě v Brně. Nabízí uživateli tři možnosti, které si může na svém/zapůjčeném mobilním zařízení (tablet, notebooku či mobilním telefonu) nechat zobrazit:

- simultánní přepis slovního sdělení mluvčího, přičemž se uživatel může v přepisovaném textu na svém mobilním zařízení vracet zpátky (např. pokud mu během výkladu něco uniklo); zobrazení si může individuálně přizpůsobit (velikost a barvu písma, barvu pozadí textu),
- náhled prezentace mluvčího, které mluvčí promítá na stěnu či plátno (např. powerpointová prezentace nebo videoprezentace); náhled si může uživatel opět nastavit (zvětšit jej či invertovat barvy);
- zrcadlenou obrazovku mluvčího spolu se simultánním přepisem v podobě titulků; zobrazení obou částí si opět může individuálně přizpůsobit.

Systém Polygraf sestává z přenosných mobilních zařízení či speciálního hardware a ze softwarů, které v nich musí být nainstalovány. Přepisovatel pořizuje přepis mluveného slova s použitím textového editoru (obvykle Word). Do tohoto editoru musí mít ve svém notebooku nainstalován software *Polygraf add-in*, jenž přenáší přepisovaný text přes vnitřní bezdrátovou síť (tedy ne přes internet) do mobilního zařízení klienta (notebook, tablet, mobilní telefon). Toto zařízení klienta musí pracovat na operačním systému iOS, Android či Windows a pro příjem (tj. zobrazení) simultánního přepisu musí mít nainstalovaný software *Polygraf*.

Software Polygraf kromě zobrazení simultánního přepisu umožňuje i zobrazení obrazovky přednášejícího (např. powerpointovou prezentaci). Obraz z počítače mluvčího zachycuje hardware – snímací zařízení, respektive software *Polygraf Broadcaster*, který je nainstalovaný v počítači mluvčího. Přenos obsahu mezi všemi zařízeními zajišťuje Wi-Fi – vnitřní bezdrátová síť. Tento systém tedy není závislý na připojení k internetu a lze jej používat i mimo místo konání akce až v dosahu 100 m od zařízení Wi-Fi. Více o systému se můžete dočíst na webových stránkách Střediska Teiresiás:

<http://www.teiresias.muni.cz/cz/veda-a-vyzkum/vyvojove-aktivity/polygraf>.

Vzhledem ke složitosti systému je k jeho funkčnosti třeba technické asistence, nainstalování interní Wi-Fi (nesmí být zapojena do internetu) a zapůjčení notebooků pro danou situaci. Zájemce o tento typ simultánního přepisu proto musí zažádat Centrum zprostředkování simultánního přepisu alespoň 3 týdny před akcí.

2.1.3. Přepis pomocí Text on Top zařízení

Pokud má objednavatel služby (klient či realizátor akce) problém zajistit na místě akce dva dataprojektory s dvěma samostatnými plátny (na jednom plátně je přednáška přednášejícího a na druhém samotný přepis), může CZSP zapůjčit speciální hardware Text on Top, které umožňuje obě části dát do jedné prezentace - simultánní přepis se bude zobrazovat jakoby s titulky na prezentaci. Výhodou je, že toto zařízení se pouze zapojí do USB konektoru notebooku či mikroUSB konektoru a není třeba do zařízení v počítači instalovat nějaký speciální software. Program umožňuje nastavení pozadí přepisovaného textu, velikost o jakou se bude dělit s prezentací. Na druhé straně je nevýhoda v tom, že ne vždy je předem zajištěn dostatečný prostor pro zobrazení přepisu přímo v prezentaci a kontrast písma vůči pozadí prezentace. Také se může stát, že prezentující bude při pohledu účastníků z určitého úhlu text přepisu zčásti zakrývat.

Obr. 3: Využití systému Text on Top

2.1.4. Přepis pomocí chodícího přepisovatele

V případě, že osoba se sluchovým postižením žádá při službě simultánního přepisu svobodu pohybu a mít možnost zcela volně si popovídat se všemi účastníky na dané akci (např. třídní sraz, party, raut, svatba), může CZSP zajistit tzv. *chodícího přepisovatele*.

Přepisovatel má speciální soupravu, která mu umožňuje mít klávesnici na desce drženou popruhy k tělu přepisovatele a přepisovat osobě se sluchovým postižením za chůze. Součástí soupravy je i speciální batoh se základními potřebami pro přepisující osobu (zásoby vody, svačinu, místo pro dostatečně silnou baterii a hardwarové vybavení). K desce je připojen speciální držák na obrazovku běžné velikosti tabletu.

Obr. 4: Souprava pro chodícího přepisovatele

2.2. Přepisy s přepisovatelem na dálku - přepisy on-line

2.2.1. Přepisy pomocí eScribeDroid

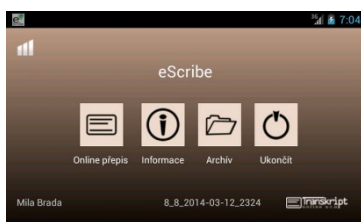
Pro situace, kdy osoba se SP nečekaně potřebuje simultánní přepis (u lékaře, na úřadech, v obchodech nebo při návštěvách řemeslníků), zajišťuje CZSP ve spolupráci s firmou Transkript online s.r.o. simultánní přepisy online. Klient tak má možnost požádat o službu kdykoliv a prakticky všude, kde potřebuje přepis mluvené řeči při jednání tváří v tvář. Služba nevyžaduje fyzickou přítomnost simultánního přepisovatele na místě, ani složitou technickou asistenci pro zapojení potřebné techniky. Jeden přepisovatel tak může obsloužit řádově více klientů, než kdyby na místo přepisu musel dojet.

Klient přihlášením do aplikace eScribeDroid prostým stisknutím tlačítka vyvolá podle kvality přenosu buď po internetu nebo přes klasický telefon hlasový hovor s přepisovatelem. Po jeho vyzvednutí přepisovatelem se automaticky otevře soubor pro přepis a zároveň se hlas mluvčího, se kterým osoba se sluchovým postižením komunikuje, přenáší z mikrofonu klientova přístroje (tablet, mobil) přes internetovou telefonii nebo klasické volání do sluchátek přepisovatele. Přepisovatel je tak bezprostředně po přijetí hovoru připraven zaznamenávat mluvenou řeč, jejíž textová podoba se zobrazuje na displeji klientova zařízení. Aplikace eScribeDroid nabízí i možnost individuálního nastavení zobrazení přepisovaného textu a dále archivaci uskutečněných přepisů.

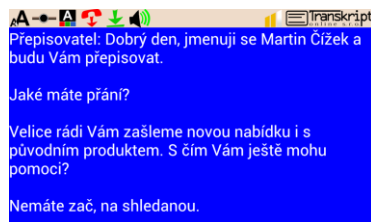
Přenos hlasu přes internet je mnohem náročnější na kvalitu internetového připojení než přenos textu. Podmínkou je proto dostatečné internetové pokrytí mobilním 3G signálem nebo Wi-Fi v místě, kde se klient zrovna nachází, ke kterému se může klient pomocí svého mobilního zařízení připojit.

Další podmínkou je, aby klient měl vlastní zobrazovací zařízení (tablet, chytrý telefon (smartphone) či iPod) s operačním systémem Android 4 a vyšší, do kterého si stáhne aplikaci eScribeDroid, a následně se zaregistroval do služby (aplikace je ke stažení dostupná z <http://www.transkript.cz/index.php/download>, kde je též návod na postup při registraci do služby). Pro maximální využití možností aplikace ScribeDroid doporučuje CZSP proškolení klienta v jeho užívání. Více informací lze o aplikaci nalézt na webových stránkách: <http://www.transkript.cz>.

Kromě individuálního přepisu online nabízí aplikace eScribeDroid i „hromadné přepisy“ – přepis pro větší počet osob se sluchovým postižením na veřejných akcích jako jsou např. přednášky či konference. Uživatelé sledují simultánní přepis opět na svých mobilních zařízeních nebo na plátně. V tomto případě je přenos hlasu zajištěn externím zařízením instalovaným přímo v místě konání akce (většinou mobil v rukou mluvčího).

Obr. 5: Menu aplikace eScribeDroid

Obr. 6: Ukázka přepisovaného textu

Obr. 7: Symbol on-line přepisu

CZSP spustilo tuto službu pro řadu klientů od 1. 10. 2014 a poskytuje ji v pracovních dnech od 9 do 18 hodin. V institucích, kde o této službě vědí a nabízí klientům se sluchovým postižením, je tato služba identifikovatelná symbolem určeným pro online přepis, např. symbolem modrého ucho včetně obrazovky se třemi řádky – viz obr. 7. Projekt online přepisů navazuje tak na vývoj online přepisu roku 2009 ve spolupráci s ČVUT pod označením eScribe I a eScribe II, který podpořila Nadace Vodafone.

2.2.2. Přepisy pomocí automatických rozpoznávačů

V případech, kdy není služba simultánního přepisu online k dispozici, nabízí aplikace eScribeDroid možnost simultánních přepisů prostřednictvím automatického rozpoznávače mluvené řeči. Tato služba je zdarma poměrně velmi hodně často využívána. Je třeba ale upozornit, že tato služba nedává záruku, že to, co automatický rozpoznávač rozpozná, je opravdu to, co řečník řekl.

2.3. Audiopřepisy

Někdy se může stát, že se pro danou situaci nenajde vhodný přepisovatel. Centrum zprostředkování simultánního přepisu pak v takových případech zajistí možnost audiopřepisu. Klientovi je speciální nahrávací zařízení buď zapůjčeno, nebo si zajistí vlastní cestou speciální nahrávací zařízení a pořízený záznam pak zašle pracovníkům CZSP. Následně je ve vhodném termínu zajištěno přepsání daného záznamu. Nevýhodou tohoto přístupu je pozdější přísun potřebné informace, proto se nehodí tam, kde se očekávají reakce klienta přímo na dané akci. Podmínkou je kvalitní zvukový záznam.

3 – Kdy je vhodnější prezenční simultánní přepis a kdy on-line?

Simultánní přepis s přepisovatelem na místě je vhodnější v situacích, kdy se očekává, že na dané akci bude mluvit více osob (seminář, veřejná debata, pracovní porada) nebo se jedná o odborné téma s mnoha neznámými termíny (přednášky na vysokých školách či odborných konferencích). Každý mluvčí má jiný přednes, který kromě obsahové stránky zahrnuje i stránku kvalitativní: rychlost a frázování vět, výslovnost, intonaci a barvu hlasu, ale i další slovní projevy, jako např. šišlání, pokašlávání apod., jež v případě simultánního přepisu on-line nemusí být přes internetové či telefonní spojení simultánnímu přepisovateli srozumitelné. Simultánní přepisovatel na místě může v takové chvíli dle možností opsat odborný termín z tabule či se na nesrozumitelný detail doptat. Simultánní přepis s přepisovatelem na místě je zbaven i možného selhání internetového či telefonního hovoru, což v případě se v případě techniky může stát. Tento typ simultánního přepisu lze tedy garantovat.

Simultánní přepis online je vhodný v situacích, kdy se klient neplánovaně potřebuje dorozumět nebo je jeho záležitost několikaminutového charakteru (u lékaře, na úřadech, v obchodech nebo při návštěvách řemeslníků). V takové situaci simultánní přepisovatel online hovor mluvčího přepíše na dálku. Tento typ služby je též možným řešením v momentě, kdy v daném okolí není možné, aby přepisovatel dojel přímo na místo. Podmínkou je především kvalitní připojení po internetu a zkušenosti s nastavením aplikace klienta.

4 – Závěrem

Možnost využití různých typů simultánního přepisu dává klientům větší možnosti řešit danou situaci v každodenních běžných situacích. Je ale třeba v dané problematice neustále šířit osvětu o osobách se sluchovým postižením a o existenci simultánního přepisu. Centrum zprostředkování simultánního přepisu se snaží ve spolupráci s jinými institucemi postupně rozšiřovat možnosti zajištění této velmi potřebné a nenahraditelné služby.

Odkazy

Centrum zprostředkování simultánního přepisu. [online]. [cit. 2015-03-05]. Dostupné z: <http://www.czsp.cun.cz> nebo www.eprepis.cz

Transkript on-line s.r.o. [online]. [cit. 2015-03-05]. Dostupné z: <http://www.transkript.cz>

Foto

Jaroslav Winter, Ing. Martin Novák, Ladislav Kratochvíl